

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14877,Region-Wojewodztwo-Pilskie-NSZZ-Solidarnosc.html>
2021-09-23, 05:35

Region Województwo Piłskie NSZZ „Solidarność”

"Region Województwo Piłskie NSZZ „Solidarność”". W woj. piłskim najdłuższy strajk rozpoczął się 27 VIII 1980 w Zakładach Sprzętu Oświetleniowego Polam w Pile z udziałem 300-osobowej załogi (głównie kobiet), na czele z Franciszkiem Langnerem; trwał do 29 VIII 1980. 25-31 VIII 1980 akcje protestacyjne odbyły się w: Fabryce Sprzętu Okrętowego Meblomor w Czarnkowie, Zakładach Płyt Piłśniowych w Czarnkowie, Przedsiębiorstwie Robót Inżynieryjno-Melioracyjnych w Czarnkowie, Spółdzielni Kółek Rolniczych w Krajence, Zakładach Produkcji Betonów Jastrobet w Jastrowiu, Centrze w Lubasz, Przedsiębiorstwie Transportowo-Sprzętowym Budownictwa Transbud w Złotowie, Przedsiębiorstwie Sprzętowym Budownictwa Rolniczego w Trzciance, Zakładach Naprawczych Mechanizacji Rolnictwa w Okonku, Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Pile, Bazie Sprzętowo-Transportowej Kombinatoru Budowlanego, Przedsiębiorstwie Produkcji i Montażu Maszyn Izolacji Budowlanych Izolacja w Pile, Zakładzie Komunikacji Miejskiej w Pile.

25 IX 1980 w Pile powołano MKZ „S”, który swoim zasięgiem obejmował woj. piłskie. W jego skład weszło 9 zakładów, przewodniczącym został F. Langner, wiceprzewodniczącymi Marian Małecki i Jan Pacześny, sekretarzem Andrzej Ślęzak, skarbnikiem Walenty Samul, deklarację przystąpienia do „S” podpisało 1907 osób, zgłoszenie do gdańskiego MKZ wysłano 1 X 1980. W XI 1980 w MKZ zarejestrowano 130 zakładów z woj. piłskiego, dokonano reorganizacji składu zarządu, który od 7 XI 1981 tworzyli: przewodniczący F. Langner, wiceprzewodniczący Eligiusz Naszkowski i Stanisław Sorgowicki, skarbnik Adam Żyliński oraz Jarosław Gruszkowski, Leszek Woźnicki, Edward Malaga, Stanisław Oskierko. Siedzibą MKZ było (wskazane przez prezydenta

miasta) 4-pokojowe piętro w budynku przy ul. Buczka 34.

20 XI 1980 ukazał się 1. nr regionalnego pisma MKZ „Solidarność Piłska” (redaktor naczelny J. Gruszkowski), które wychodziło do 13 XII 1981. Od X 1981 ZR wydawał biuletyn „Tu i Teraz”, w woj. ukazywały się okolicznościowe biuletyny i pisma zakładowe, na czele z „Solidarnością Polamowską” (redaktor naczelny F. Langner), rozprawdzaną w ZSO Polam na terenie całego kraju.

W związku z porządkowaniem struktur administracyjnych „S” z pilskiego MKZ odłączyły się niektóre terenowe ogniw „S” – zakłady z Wronek i Rogoźna należały do MKZ Poznań, w Wągrowcu część przedsiębiorstw należała do MKZ Poznań, część do MKZ Piła, Wałcz podlegał MKZ w Szczecinie. Ogółem do „S” w woj. pilskim należało ok. 80 tys. członków, z czego MKZ w Pile skupiał 64% wszystkich członków „S” z woj. pilskiego.

23-24 III 1981 w Pile miał miejsce I WZD Regionu Województwo Piłskie z udziałem 283 z 292 wybranych delegatów, którzy reprezentowali 146 zakładów woj. pilskiego zrzeszających 51 476 członków „S” (76% ogółu zatrudnionych w tych zakładach). Wybrano 60-osobowy ZR na czele z E. Naszkowskim, w skład 9-osobowego Prezydium ZR weszli: wiceprzewodniczący: A. Żyliński, Marian Helak, Stanisław Michałowski, członkowie: J. Gruszkowski, Adam Szejnfeld, Małgorzata Czech, Ludwik Maluch, Bolesław Mrugalski.

13 XI 1980 rozpoczęła się walka o przeznaczenie nowego budynku KW MO w Pile na potrzeby służby zdrowia, MKZ uchwałą upoważniło Prezydium do rozmów z wojewodą pilskim Andrzejem Śliwińskim, 10 XII 1980 działania MKZ w Pile poparła KKP. Negocjacje z władzami nie przynosiły rezultatu, 15 I 1981 powołano MKS, który ogłosił pogotowie strajkowe, wyznaczając władzom czas na podjęcie decyzji. 19 I 1981 doszło do jednogodzinnego strajku ostrzegawczego, który odbył się w kilkudziesięciu wytypowanych przez „S” zakładach, w 40 innych oflagowano obiekty, noszono opaski, włączono na 1 min. syreny alarmowe; konflikt nie został rozwiązany po myśli związkowców z „S”.

Drugi znaczący konflikt wybuchł 16 VII 1981 w związku z konfiskatą przez SB całego nakładu broszur "Bruk był naszym przyjacielem" i "Poznański Czerwiec 1956" (wydanych staraniem ZR) oraz wstrzymaniem nakładu „Solidarności Pilskiej”, „Solidarności Polamowskiej”.

W związku z zamieszczonymi tam publikacjami prokuratura postawiła także zarzuty F. Langnerowi i J. Gruszkowskiemu. Podjęte 17 VII 1981 rozmowy delegacji Prezydium ZR (z E. Naszkowskim na czele) z prokuratorem woj. nie przyniosły rezultatu i 1 VIII 1981 na deptaku przy ul. Śródmiejskiej w Pile zorganizowano wiec z udziałem Andrzeja Gwiazdy, w którym uczestniczyło ok. 20 tys. osób (wg władz 3 tys.), przemówienia wygłosili: M. Helak, F. Langner, A. Żyliński, E. Naszkowski. 4 IX 1981 KZ w ZSO Polam z przewodniczącym F. Langnerem ogłosił pogotowie strajkowe i zażądała zwrotu do 11 IX 1981 skonfiskowanych wydawnictw, 14 IX 1981 przeprowadziła strajk ostrzegawczy jako protest przeciwko ograniczaniu wolności słowa i pracy związkowej. Tzw. sprawa broszurowa odbiła się szerokim echem w kraju. Postępowanie sądowe przeciwko F. Langnerowi i J. Gruszkowskiemu, kilkakrotnie przekładane, zostało umorzone.

Pilska „S” wzięła udział w ogólnopolskich akcjach protestacyjnych: 3 X 1980 strajkowało 8 zakładów, łącznie 2209 osób, inne wywieszały flagi i hasła popierające „S”; 27 III 1981 w 4-godz. strajku ostrzegawczym wzięło udział ok. 21 tys. osób w 164 zakładach; 28 X 1981 w 1-godz. strajku ostrzegawczym uczestniczyły całe załogi 11 zakładów i część 87, łącznie ok. 9 tys. osób.

Podczas I KZD w skład KK z urzędu jako przewodniczący regionu wszedł E. Naszkowski, twórca uchwały zjazdu dot. represji wobec prasy związkowej. E. Naszkowski w KK brał udział w pracach grupy ds. dostępu „S” do środków masowego przekazu, kierował grupą ds. polityki społecznej, grupą negocjacyjną z przedstawicielami rządu 1 IX 1981 w Gdańsku, był członkiem delegacji podczas wizyty przedstawicieli „S” we Francji 14-21 X 1981.

28-29 XI 1981 w Ujściu odbył się II WZD Regionu Województwo Pilskie, który miał się zająć oceną realizacji

uchwał poprzedniego zjazdu i nakreślić kierunki dalszych działań „S”. Wzięto w nim udział niewiele ponad 60% delegatów, przebieg obrad był burzliwy, krytycznie oceniono dotychczasowe prace ZR. Delegaci Chodzieskich Zakładów Porcelany i Porcelitu w Chodzieży zgłosili chęć przejścia do Regionu Wielkopolska. Zaledwie 8 głosami E. Naszkowski (oskarżany o współpracę z SB) pozostał na stanowisku przewodniczącego ZR. Obrad WZD nie zakończono, 2. tura miała odbyć się w I 1982. Oskarżenia związkowców pod adresem E. Naszkowskiego okazały się prawdziwe, w II 1981 podjął współpracę jako TW Grażyna (starał się wcześniej o pracę w SB), wg Czesława Kiszczaka jego współpraca umożliwiła kierowanie działaniami regionu pilskiego, TW Grażyna systematycznie przekazywał SB informacje dot. działalności „S” na szczeblu ogólnopolskim, największym „sukcesem” agenta SB było nagranie fragmentów narady Prezydium KK i przewodniczących zarządów w Radomiu 3 XII 1981. Polskie Radio wyemitowało najbardziej radykalne wypowiedzi, co było propagandowym sukcesem władz. W czasie współpracy z resortem otrzymał łącznie ok. 135 tys. zł.

12 I 1981 zawiązał się Wojewódzki [Komitet Założycielski „S”](#) RI Województwa Pilskiego na czele z Henrykiem Górą z Białośliwia (na stałe mieszkał w Gdańsku Wrzeszczu). Punkt informacyjny związku rolników mieścił się w siedzibie ZR przy ul. Buczka. 25 IV 1981 ukazał się jedyny nr „Solidarności Chłopskiej”, pisma „S” RI w Pile. 1 XII 1980 powołano NSZZ Kierowców Transportu Prywatnego „Taxi-Solidarność”, skupiający 80% prywatnych taksówkarzy woj. pilskiego.

Przed 13 XII 1981 „S” w Regionie Województwo Pilskie liczyła ok. 55 tys. członków.

Po 13 XII 1981 w całym woj. pilskim internowano 48 działaczy „S”, przetrzymywanych głównie w Ośr. Odosobnienia we Wronkach, Gębarzewie i Kwidzynie. 14-15 XII 1981 struktury „S” próbowały organizować strajki w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego, ZSO Polam w Pile, Fabryce Wodomierzy i Gazomierzy Powogaz w Pile, Przedsiębiorstwie Produkcji i Montażu Maszyn Izolacja w Pile; w wyniku zdecydowanych działań władz próby nie powiodły się.

Pierwsze struktury podziemnej „S” w regionie organizował Jacek Ciechanowski, b. wiceprzewodniczący KZ w ZSO Polam w Pile, który ukrywał się od 13 XII 1981, kierował regionalnym KS „S” Piła, następnie RKW „S” Piła, w której skład wchodził przedstawiciele największych zakładów woj.: Roman Nisiewicz, Ryszard Bednarek, Ryszard Grabiec, Zdzisław Kobus, Jacek Lenartowicz, Leonard Wesołowski; J. Ciechanowski ujawnił się po zakończeniu stanu wojennego 22 VIII 1983. Struktura wydawała pismo „Lech”, organizowała akcje ulotkowe, bojkot wyborów, niezależne liczenie frekwencji, współorganizowała Msze za Ojczyznę, nadawała podziemne audycje Radia Solidarność, posiadała własne drukarnie. Po zamordowaniu [ks. Jerzego Popiełuszki](#) z inicjatywy RKW w 1984 przy parafii św. Stanisława Kostki w Pile zorganizowano Duszpasterstwo Ludzi Pracy.

4 XII 1982, po wyjściu z internowania, F. Langner zorganizował w Pile TKZ „S” w ZSO Polam w składzie: R. Nisiewicz, Władysław Gornacki, Jan Hnenny, Czesław Kamiński, Andrzej Paczyński, Michał Werbicki. Podziemne struktury polamowskiej „S” wydawały pisma „Robotnicy – Informator” (1983) i „Protest” (1987), organizowano akcje ulotkowe, sieć kolportażu, własne drukarnie.

Trzecią grupę podziemia w Pile tworzyła pilaska struktura Solidarności Walczącej zorganizowana w 1983 przez J. Gruszkowskiego; wydawała pisma „Fundamentalista” i „Informator Solidarności Walczącej”. W skład Rady Politycznej wchodził: J. Gruszkowski, Stanisław Przybył, Jacek Gródecki, a Mieczysław Dereziński był odpowiedzialny m.in. za organizację druku. Grupa prowadziła akcje ulotkowe, kolportaż, nadawała audycje podziemnego Radia Solidarność. W 1986 Pilaska Solidarność Walcząca rozwiązała się (nieporozumienia z centralą we Wrocławiu dot. finansów) i weszła w struktury RKW, skupiającej wszystkie wymienione grupy opozycyjne.

22 X 1987 działacze pilskiej RKW J. Gruszkowski i Anna Kałamoniak weszli w skład Wielkopolskiej Rady „S”, która stawiała sobie za cel przejście do jawnej działalności, w 1987 W. Gornacki i R. Nisiewicz weszli w skład Komisji Przestrzegania Praw i Praworządności na czele ze

Zbigniewem Romaszewskim.

31 VIII 1982 RKW wezwała do pieszego powrotu z pracy i składania kwiatów pod Pomnikiem Tysiąclecia na pl. Zwycięstwa w Pile; dane uczestników (kilkaset osób) spisywali funkcjonariusze MO. 1982-1989 pilskie podziemie „S” w rocznice patriotyczne wzywało do udziału w mszach za ojczyznę, składania kwiatów przy krzyżach misyjnych. W 1987 działacze RKW w ramach inicjatywy obywatelskiej zwrócili się do władz miasta o zgodę na demonstrację przeciwko hałasowi w związku z lotami odrzutowców na pilskim lotnisku wojskowym.

W 1989 zorganizowano w Pile i regionie manifestację przeciwko budowie elektrowni jądrowej w Klempiczu.

1982-1989 ważnym miejscem wsparcia dla pilskiego podziemia był Kościół katolicki, szczególnie: ks. Stanisław Styra SDB z Piły, ks. Stanisław Salamonowicz SDB z Piły, ks. Czesław Hałas MS z Trzcianki, ks. Leon Jarmuż z Morzewa k. Kaczor, o. Stanisław Padewski OFM Cap., o. Augustyn Listwan OFM Cap. z Piły, przy parafii Świętej Rodziny w Pile i św. Jana Chrzciciela w Trzciance organizowano Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej. 14 XII 1982 przy parafii Świętej Rodziny powstał Diecezjalny Komitet Pomocy Region Piła, który objął opieką prawną i materialną prześladowanych i ich rodziny w całym regionie.

Od I 1989 zaczęły jawną działalność KZ w zakładach. Pierwsza była w ZNTK w Pile, rozpoczęła działalność 23 I 1989 w składzie: Jerzy Kwiatkowski, Michał Kuźniacki, Krzysztof Sass, J. Wardalski, L. Wesołowski.

2 IV 1989 w siedzibie pilskiego KIK przy parafii Świętej Rodziny odbyło się pierwsze spotkanie Regionalnego KO „S” Krajny, Ziemi Nadnoteckiej i Pałuk z udziałem kilkunastu niezależnych środowisk regionu. Przewodniczącym został Justyn Wardalski. W czasie kampanii wyborczej KO wydawał pismo „Głos Wolny”. W wyborach do parlamentu 1989 kandydaci KO „S” w woj. pilskim zdobyli 2 mandaty do Sejmu (Kazimierz Błaszczyk, Lech Kozaczko) i 1 do Senatu (Zdzisław Nowicki). Województwo Pilskie było jedynym okręgiem

wyborczym w Polsce, gdzie senatorem RP został kandydat spoza listy KO „S”, Henryk Stokłosa, który w 2. turze wyborów pokonał Piotra Baumgarta. 29 XI 1989 na II posiedzeniu Regionalnego KO „S” KZNiP wiceprzewodniczącymi zostali Zygmunt Kufel i M. Małecki, sekretarzem Maria Skowyra, skarbnikiem Zbigniew Miłostan. Po wyborach 4 VI 1989 wydawano „Biuletyn Regionalnego Komitetu Obywatelskiego «S» Krajny, Ziemi Nadnoteckiej i Pałuk”.

W 1989 zaczęły odradzać się struktury regionalne i zakładowe „S”, ale nie były tak liczne jak te z 1980. Nowym przewodniczącym ZR w 1989 został S. Oskierko, w 1992 Antoni Gawroch. 12 VI 2006 na WZD Regionu Województwo Piłskie zapadła decyzja o likwidacji Regionu i połączeniu się z Regionem Wielkopolska. Piłska „S” liczyła 3350 członków zrzeszonych w 85 organizacjach zakładowych. A. Gawrocha wybrano na z-cę przewodniczącego ZR, związek w Pile otrzymał status Oddziału ZR Wielkopolska. Decyzję piłskich delegatów zatwierdziła KK na posiedzeniu 21 VI 2006.

Jarosław Wąsowicz SDB

[Region Województwo Piłskie, Piła](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)